

KORONA JA KAUPUNKITILA
TASAPAINOILUA IHANTEIDEN VÄLILLÄ
PANDEMIAN AIKANA WIENISSÄ JA HELSINGISSÄ

JOHDANTO

Koronapandemian ensimmäisen aallon alkessa keväällä 2020 kuvat suurkaupunkien tyhjiä kaduista levisivät sosiaalisessa mediassa. Pandemian torjunta on vahvasti tilankäyttöä ohjaava kysymys: ihmiset levittävät virusta fyysisessä ympäristössä, joten kohtaamisia on säädeltävä. Kaupungit pyrkivät tähän erilaisin keinoin: toimenpiteet voi jakaa ainakin rajoittamiseen (liikkumiskiellot, kotiintuloajat, sakottaminen, suljetut puistot), infrastruktuuri-investointeihin (levennetyt jalkakäytävät, uudet pyöräkaistat) sekä asukkaiden kouluttamiseen ja ohjaamiseen (opastekyltit, kehotukset turvaväleistä) (Wray ym. 2020). Kaupunkielämän nähdään kuitenkin usein perustuvan ihmisten kohtaamisille ja sosio-kulttuuriselle sekä fyysiselle tiheydelle, joten fyysisistä kohtaamista vaikeuttavat tai sen kieltävät toimenpiteet ovat saaneet asiantuntijat pohtimaan jopa kaupunkielämän mielekkyyttä tulevaisuudessa (Pouru ym. 2020; Laine ym. 2020).

Käsitlemme tässä artikkelissa julkista kaupunkitilaa, jonka määrittelemme rakennusten väliin jääväksi, jossain määrin kaikille avoimeksi tilaksi (Carmona ym. 2008). Kaupunkitila on mielletty usein kaupunkielämän katalyytiksi (Jacobs 1961; Gehl 1971). Elävä

kaupunkitila on noussut erityisesti 1900-luvun loppupuolella kaupunkisuunnittelun keskeiseksi tavoitteeksi ja näkyy myös tapauskohteidemme Helsingin ja Wienin suunnitteludokumenteissa (Helsingin kaupunki 2013; Vienna City Administration 2014). Erotuksena julkiseen kaupunkitilaan myös laskettavista puistoista tarkastelemme tässä artikkelissa katuja ja aukioita. Terveystieteet ja kaupunkisuunnittelun yhdistävä tutkimus on keskittynyt esimerkiksi viheralueiden terveysvaikutuksiin, ja tutkimusta tarvitaan myös kovapintaisen kaupunkitilan (engl. *hardscape*) vaikutuksista terveyteen: aukiot, kadut ja muut vastaavat rakennetun ympäristön usein kivettyt tai asfaltoidut osat ovat keskeisiä sosiaalisten yhteyksien luomisen paikkoja (Wray ym. 2020). Näemme, että pandemianaikaisen kaupunkitilan tutkimuksella on mahdollisuuksia nostaa esiin uusia yhteyksiä fyysiseksi, sosiaaliseksi ja henkiseksi hyvinvoinniksi määritellyn terveyden (WHO 2006/1946) eri ulottuvuuksien välille.

Artikkelin alussa tarkastelemme viime vuosikymmeninä vallassa ollutta elävän ja monimuotoisen kaupunkitilan ihannetta sekä koronapandemian ajankohtaiseksi nostamia terveyden ja turvallisuuden teemoja. Oletuksemme on, että pandemia vaikuttaa käsityksiin ihanteellisesta kaupunkitilasta: ylhäältä

asetetut rajoitukset ja fyysisen etäisyyden tarve voivat johtaa kaupunkitilan monopolisaatioon, jos tila varataan esimerkiksi vain turvaetäisyydet mahdollistavaan liikkumiseen. Toisaalta elinkeinoelämän tarpeisiin vastaaminen ja kaupunkilaisten hyvinvointi voivat vaatia kaupunkitilan elävyyden säilyttämistä myös poikkeusaikana. Tarkastelemme kaupunkitilan monipuolisuuden ja toimintojen rajoittamisen tasapainoa empiirisesti kahdessa pandemian aikaisessa kaupunkikokeilussa Helsingissä ja Wienissä. Käsittelemme kaupunkitilojen käyttöä sosiaalisessa mediassa esiin tulevien kaupunkitilan ihanteiden ja tilankäytön representaatioiden kautta. Nojaamme analyysissä käsitykseen kaupunkitilasta sosiaalisena prosessina: tila ei synny vain fyysisen muodon vaan myös käytön, käyttöönoton ja kokemusten kautta (Lefebvre 1991). Artikkelini tuo esille, minkälaiseen tasapainoiluun elävän, terveellisen ja turvallisen kaupunkitilan ihanteiden välillä pandemia johti ja minkälaisia arvostuksia kaupunkilaiset liittivät kaupunkitilan käyttötappoihin pandemian aikana.

Siinä missä pandemia ei ehkä muokkaa koko kaupunkisuunnittelun paradigmaa uudeksi, se voi kuitenkin tuoda esiin uusia tapoja terveyden ja tilan yhdistämiseen (Honey-Rosés ym. 2020), mikä taas voi johtaa uudenlaisiin tapoihin suunnitella kaupunkia sekä prosessien että fyysisen ympäristön tasolla. Kaupunkilaisten kollektiivisen haavoittuvuuden ja solidaarisuuden huomioivaa, *huolenpitoon perustuvaa suunnittelua* (engl. *planning of care*; Jon 2020) onkin pandemian myötä ehdotettu uudeksi kaupunkisuunnittelun ihanteeksi.

KAUPUNKITILAN

MONIMUOTOISUUDEN IHANNE

Kaupunkilaisuus, kaupunkielämä ja urbaani syntyivät käsitteinä 1800-luvulla tarkoittamaan erityistä kaupungeille tyypillistä sosiaa-

lisuutta (Ilmonen 2010). Keskeistä kaupunkielämälle on vieraan kohtaaminen: ilmiötä teoretisoinut Georg Simmel (2005/1903) hahmottaa kaupunkielämän fyysisenä läheisyytenä mutta sosiaalisena etäisyytenä. Suurkaupungin ärsyketulvasta selviäminen vaatii kaupunkilaisia kääntämään huomionsa sisäänpäin ja käyttäytymään varautuneesti sosiaalisissa tilanteissa. Kaupunkitilan monimuotoisuus voi näin ollen synnyttää uhan ja pelon tunteita ja johtaa kaupunkisuunnitteluun, jossa monimuotoisuutta pyritään rajoittamaan (Franzen 2009). Toisaalta suurkaupungin mittasuhteet pakottavat yksilön korostamaan omaa ainutlaatuisuuttaan: tästä voidaan johtaa ajatus kaupunkitilasta paikkana, joka tukee erilaisten yksilöiden ja ajattelutapojen yhteiseloja (Simmel 2005/1903). Franzenin tulkinnan mukaan tämä voi näyttäytyä kaupunkisuunnitteluna, joka on empaattista erilaisille tilankäyttäjille tarpeille ja joka avaa kaupunkitilaa mahdollisimman monelle käyttötarkoitukselle. Parhaimmillaan tällainen suunnittelu synnyttää tilaan jotain uutta. (Franzen 2009.)

Kaupungit nähdään usein mahdollisuuksien ja kehityksen paikkoina juuri niiden synnyttämien kohtaamisten takia. Vaikka digitaalisuus yhdistää ihmisiä uusilla tavoilla, mielletään kaupungin fyysiset verkostot, eli kadut, aukiot ja puistot, silti usein kohtaamisten perustaksi (Mehaffy 2017; Jacobs 1961). Tällaisen ajattelun juurten voidaan nähdä ulottuvan 1950–60-luvuille. Modernismi oli vuosisadan alussa erottanut kaupunkien eri toiminnot toisistaan, ja esimerkiksi kaduista oli tullut lähinnä liikenneväyliä maisemassa seisovien rakennusten välillä. Jane Jacobsille (1961) sosiaaliseen kanssakäymiseen perustuvan järjestyksen häviäminen kaupungeista oli seurausta modernismin uudesta fyysisestä järjestyksestä (Moughtin 2003). Hän nousi vastustamaan eri toimintojen erottamista teeseinään monimuotoisuus ja sekoittuneisuus, jotka koskivat niin kaupunkitilassa liikkuvia ihmisiä, tilojen käyttäjiä kuin rakennuskannan ikää ja kuntoa (Jacobs 1961; Mehaffy 2017).

Kun 1990-luvulla rakennemuutoksen aiheuttama painopisteen siirtymä teollisuudesta muihin aloihin pakotti kaupungit jälleen uudistumaan, julkinen tila ja kohtaamisen ihanne asetettiin korostetusti kaupunkien uudistumisen keskiöön (Varna 2014). Laajemmin kaupungin intensiivisen keskittyneisyyden ja siitä syntyvien kohtaamisten on nähty mahdollistavan esimerkiksi pärjäämisen globaalissa kilpailussa (Sassen 1991), tekevän kaupungista kiinnostavan turisteille, investoijille ja asukkaille (Leclerc ym. 2020) ja lisäävän talouden kasvupotentiaalia (Carlino 2001). Myös kaupunkilaisilla itsellään on monenlaisia tarpeita julkiseen tilaan liittyen. Jan Gehlin (1971; 2010) mukaan kaupunkitilan tulisi tukea liikkumisen lisäksi myös hitaampaa oleskelua ja viihtymistä ja mahdollistaa vapaaehtoiset ja sosiaaliset aktiviteetit välttämättömien lisäksi. Varna (2014) tunnistaa seitsemän erilaista tarvetta: *Miellyttävyyden kokemuksen ja rentoutumisen* tarpeiden mukaan kaupunkitilan täytyy tuntua fysiologisesti ja psyykkisesti turvalliselta. *Passiivinen sitoutuminen* tarkoittaa esimerkiksi ihmisten katselua kun taas *sosiaalinen sitoutuminen* esimerkiksi toisten ihmisten tapaamista (Carr ym. 2007/1992). *Löytäminen* (Carr ym. 2007/1992) ja *esilläolo* (Carmona ym. 2008) viittaavat yllättävyyteen ja sopivaan vaaran tuntuun. *Leikiksi* voi määritellä arkielämästä poikkeavan toiminnan, irrottautumisen arjen säännöistä ja rajojen testaamisen (Stevens 2007).

KAUPUNKITILAN TERVEELLISYYS

Kaupunkisuunnittelu ja terveys limittyivät yhteen 1800-luvun lopulla, kun epähygieenisiiä ja epäinhimillisiä teollisuuskaupunkeja pyrittiin tekemään asuttavammiksi ja estämään kulkutautien leviämistä (Barton & Tsourou 2000). Kaupunkien ylikansoittuminen, tiiviys, huonot asuinolosuhteet, terveysongelmat ja puutteellinen infrastruktuuri johtivat idealistisiin visioihin: tavoitteena oli puhtaampi ja terveempi

kaupunki, jonka ajateltiin syntyvän erottamalla toiminnot, kuten asuminen ja työnteon paikat (tehtaat), toisistaan (Moughtin 2003).

Kaupunkisuunnittelussa terveyden paradigmassa on siirrytty viime vuosikymmeninä sairauden poistamisen sijaan terveyden edistämiseen eli salutogeeniseen kaupunkisuunnitteluun. Terveys ylipäätään on pyritty määrittelemään yhä laajemmin hyvinvointina: Maailman terveysjärjestö WHO määritteli jo 1940-luvulla terveyden ”fyysiseksi, henkiseksi ja sosiaalisesti hyvinvoinniksi sairauden puuttumisen sijaan” (WHO 2006/1946). Sitten määritelmää on sovellettu myös kaupunkisuunnitteluun: WHO:n mukaan terveellisessä kaupunkisuunnittelussa huomiointaviin näkökulmiin kuuluvat elämäntyyli ja liikkumistavat, sosiaalisten verkostojen tukeminen paikallisella tasolla, hyvät elinolosuhteet (asuntotilanne, palvelut, ruoka ja työ) sekä laajemmat sosio-ekonomiset, kulttuuriset ja ympäristölliset tekijät (mm. ilmanlaatu, puhdas vesi) (Barton & Tsourou 2000). Näin määriteltynä terveys on yksi osa kestävään kehitykseen liitetystä sosiaalisesta kestävydestä – tai jopa koko kestävään kehityksen synonyymi (Barton 2005). Salutogeeninen lähestymistapa terveyteen on tehnyt rakennetusta ympäristöstä yhden keinon kansalaisten terveyden edistämiseksi: esimerkiksi fyysisestä aktiivisuudesta on tullut elintasosairauksien aikakaudella tavoite, jota pyritään tukemaan myös oikeanlaisella kaupunkisuunnittelulla. Kaupunkirakenteen tasolla esimerkiksi katujen yhteenliittymien, asukastiheyden ja toimintojen sekoittuneisuuden, palveluiden, julkisen liikenteen reittien läheisyyden sekä naapuruston esteettisyyden on todettu edistävän kävelyä hivin vuoksi ja kulkumuotona (Dean ym. 2013). Toisaalta koettu turvallisuus ja ympäristön siisteys sekä henkilökohtaiset ominaisuudet, kuten ikä, koulutus, terveydentila, tavat ja asenteet, vaikuttavat kävelyyn (Dean ym. 2020). Borasi ja Zardini (2012) ovat kuitenkin kritisoinet nykyistä yksittäisten kehojen parempaan suorituskykyyn keskittyvää terveyden edistämisen

etosta: jotta nykyisiä terveyden edistämisen periaatteita kohtaan voisi olla kriittinen, tulisi ajattelu siirtää yksilöistä laajempaan sosiaaliseen kontekstiin.

KAUPUNKITILAN TURVALLISUUS

Julkinen tila on historiassa mielletty ennen kaikkea poliittiseksi tilaksi, jolloin sen keskeisenä kriteerinä on olla kaikille avoin (Franzen 2009) ja mahdollistaa demokraattisen yhteiskunnan perusoikeudet kuten oikeuden puhua ja kokoontua. Toisaalta julkisen tilan ideaali on kontekstisidonnainen: usein ihanteeksi mainittu antiikin Kreikan agorakaan ei ollut todellisuudessa kaikille avoin, ja nykykaupungin toimijuus taas määritellään toisenlaisin ehdoin (Varna 2014). Nykykaupunkien kehityksessä on nähtävissä muun muassa tilankäytön rajoittamisen trendi kaupallisen käytön edistämiseksi. Atkinson (2003) toteaa, että kansalaisuudesta on tullut yksityisten ja julkisten palveluiden kuluttajuutta. Kulutukseen perustuva ja yksilönvapautta ihannoiva elämäntapa taas vaatii, että kaupunkitilasta tehdään kuluttajalle turvallinen (Franzen 2009). Kun uhan ja pelon kokemus suljetaan pois, kaupunkitilaa on mahdollista käyttää huvitteluun ilman pelkoa konfliktista muiden käyttötarkoitusten tai käyttäjien kanssa. Esimerkkinä voidaan mainita ostoskadut, joissa kaikki oleskeluun tarkoitettut tilat on varattu kaupallisten palvelujen käyttäjille. Lähestymistapaa voi kritisoida eksklusiivisena: se sulkee pois ne, joilla ei ole varaa käyttää kaupallisia palveluja. Kaupunkitilan turvallisuuteen pyrkiminen käyttötarkoituksia rajoittamalla voidaan ymmärtää myös kontrolliin perustuvana turvallisuussuunnitteluna, jonka varjopuolia ovat uhkakuvien ja pelon lisääntyminen sekä tilan yksipuolistuminen (Puustinen 2019). Tätä ilmiötä tehostavat erilaiset valvonta- ja kontrollikeinot (Koskela 2000; Raco 2003; Atkinson 2003).

KAUPUNKITILAN MONIMUOTOISUUDEN EDELLYTYKSET PANDEMIAN AIKANA

Näemme pandemianaikaista kaupunkielämää rajoittavissa julkisen hallinnon määräyksissä ja suosituksissa yhtymäkohtia sekä kontrolliin perustuvaan turvallisuussuunnitteluun (Koskela 2000; Puustinen 2019) että modernistisen kaupunkisuunnittelun pyrkimyksiin erottaa toimintoja toisistaan kansanterveyteen vedoten. Esimerkiksi suositukset ja investoinnit uusiin kaupunkitilan käyttötarkoituksiin voidaan toisaalta nähdä toimenpiteinä, jotka luottavat yksilön tekevän toivottuja valintoja (Wray ym. 2020), missä taas puolestaan voidaan nähdä yhtymäkohtia yksilön valintoja ja vastuuta korostavaan terveysihanteeseen.

Samaan aikaan pandemia haastaa yksilönvastuun. Pandemian vaikutus on kaupunkitilan käyttäjien osalta yhtenäistävä: virusuhka on jokaiselle julkisen tilan käyttäjälle yhtä todellinen, ja jokaisen terveys on riippuvainen vastaantulijan terveydestä (Jon 2020). Pandemia näyttääkin nostavan esiin uuden, yhteisvastuuseen perustuvan terveyden edistämisen ihanteen (Jon 2020). Kun terveellinen tila tarkoittaaakin turvallisuutta kaikille, limittyy se myös kaupunkitilan avoimuuteen ja siellä kohtaamiseen liittyviin ihanteisiin. Tämä saa kysymään, millaisten julkisten tilojen olemassaolo pitäisi turvata pandemian aikana.

Jon (2020) ehdottaa, että kaupunkisuunnittelun tulisi pandemian myötä käsitellä kaupunkitilaa kilpailevien toimintojen sijaan jaettuna tilana, jossa käyttäjät tiedostavat olevansa riippuvaisia toistensa käytöksestä. Kaupunkitilan monimuotoisuuden ajatukseen peilattuna tällaista huomaavaisuutta voisi verrata kunnioitukseen ja empatiaan erilaisia julkisen tilan käyttötarpeita kohtaan (Franzen 2009). Turvallisuuden määreenä ei tällöin ole ylhäältä alaspäin kohdistuva kontrolli, vaan toisten huomioimisesta ja luottamuksesta syntyvä turvallisuuden tunne (Puustinen 2019; Jacobs 1961). Monimuotoisen kaupunkitilan voi ajatella olevan inklusiivinen, koska se antaa kaikille ta-

sapuolisen mahdollisuuden käyttää kaupunkia (Franzen 2009; Schmitt & Hartmann 2016).

Samalla kaupungin näkeminen jaettuna tilana voi myös auttaa paljastamaan sen eriarvoisuuksia (Jon 2020). Pandemian myötä asetetut liikkumis- ja kokoontumisrajoitukset saattavat vaikuttaa haitallisesti yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa oleviin ryhmiin kuten vanhuksiin, yksineläjiin ja vähävaraisiin (Honey-Roses ym. 2020; Jon 2020). Kaikki eivät poikkeusaikana voi korvata julkisessa kaupunkitilassa tapahtuvia arkielämän toimintoja tai vapaa-ajanviettoa yksityisautoilulla ja tilavalla asunnolla. Osan ihmisistä on pakko liikkua julkisessa tilassa esimerkiksi työn puolesta. Esiin onkin noussut tarve huolenpitoon perustuvalla kaupunkisuunnittelulle, joka korostaa empatiaa ja heikommassa asemassa olevien huomioimista kriisin aikana (Forester 2020; Jon 2020).

Pandemia siis perustelee turvallisen ja terveellisen kaupunkitilan suunnittelua sekä rajoittamalla että avaamalla tilankäyttöä. Rajoittamista on perusteltu kaupunkisuunnittelussa aiemmin sillä, että tiettyjen ihmisten elämänlaatu saadaan turvattua (Atkinson 2003) – pandemiatilanteessa tämä voi tarkoittaa jopa elämän turvaamista. Toisaalta vaara- ja häiriötekijöiden ulossulkeminen ei välttämättä ratkaise ongelmia vaan siirtää ne toisaalle (Atkinson 2003), mistä rajoitustoimenpiteiden esiin tuoma eriarvoisuus kertoo.

Kaupunkitilan monimuotoisuutta voi tarkastella Franzenin (2009) ehdottaman kehikon avulla, jossa sitä mitataan toiminnan *intensiteetillä*. Näemme intensiteetin käsitteen keinona tarkastella yleisellä tasolla kaupunkitilan monimuotisuutta jäämättä kiinni yksittäisten käyttötapojen välisiin konflikteihin. Kaupunkitilan neljä intensiteettiä ovat:

- *Liikkuminen*: ohikulkeminen.
- *Lepääminen*: oleskelu, ympäristön havainnointi, kontakti muihin tilan käyttäjiin.
- *Haltuunotto*: tilan käyttäminen luovalla, muista käyttötarkoituksista poikkeaval-

la tavalla, joka kuitenkin tapahtuu tilan muun toiminnan lisäksi.

- *Monopolisaatio*: Julkisen tilan päätyminen vain yhteen käyttötarkoitukseen, jolloin monimuotoisuus murenee. Esimerkkejä monopolisaatiosta ovat katutilan osoittaminen vain autojen käyttöön tai jokin muita käyttäjiä haittaava toiminta kuten skeittaus, musiikin äänekäs kuuntelu tai katutyöt.

Franzenin (2009) mukaan julkinen tila, jossa liikkuminen, oleskelu ja haltuunotto ovat mahdollisia, voidaan nähdä ihanteellisena kaupunkitilana, koska se mahdollistaa useamman käyttötarkoituksen yhtäaikaisten olemassaolon. Kutsumme haltuunotoksi toisaalta viranomaisten aloitteesta syntyneitä väliaikaisia käyttötarkoituksia ja toisaalta sellaisia käyttäjiä, jotka perustuvat kaupunkilaisten vapautteen toteuttaa omia tai kollektiivisia intressejään julkisessa tilassa (Lara-Hernandez ym. 2020). Monopolisaatio taas on ei-toivottu tila, koska se yksipuolistaa kaupunkitilan käyttöä ja estää erilaisten käyttötarkoitusten syntymisen ja niiden kohtaamisen: yksi käyttötarkoitus on peittänyt alleen muut käyttötarkoitukset. Seuraavissa kappaleissa analysoimme Franzenin (2009) kehikkoon tukeutuen, miten korona on vaikuttanut kaupunkitilan käyttöön ja siihen kohdistuviin mielipiteisiin tapaustutkimuskohteissamme.

KAUPUNKITILAN MUUTOKSET

WIENISSÄ JA HELSINGISSÄ

Käsittelemme koronapandemian myötä toteutettuja julkisen tilan muutoksia kahdessa eurooppalaisessa pääkaupungissa, Wienissä ja Helsingissä. Wienissä tarkastelemme katutilojen väliaikaistoimenpiteitä. Helsingissä tarkastelukohteena on kaupungin pääaukio Senaatintori.

Valitsimme tapaukset perustuen odotuksiin niiden informaatiolisästä, mikä sopii pienen otannan tapaustutkimukseen (Flyvbjerg 2011). Molemmassa kaupungeissa tehtiin tietoinen päätös kaupunkitilan käyttötarkoituksen muuttamisesta pandemian vuoksi. Valitsemamme kohteet olivat kaupunkien kokeiluista näkyvimmin esillä sosiaalisen median keskusteluissa, ja ne sijoittuivat urbaaniin kaupunkiympäristöön, jolloin kaupunkitilaan liitettyjen ihanteiden tutkiminen on mahdollista. Valintaamme vaikutti myös mahdollisuus tarkastella tapauksia osana ympäröivää yhteiskunnallista keskustelua. Koska yksi kirjoittajista asuu Wienissä ja yksi Helsingissä, pystyimme seuraamaan tiiviisti nopeasti muuttuvan pandemiatilanteen paikallista kehitystä. Paikallistuntemuksemme ansiosta meillä oli hyvä käsitys yhteiskunnallisesta kontekstista, jossa kaupunkikokeilut tapahtuivat.

Helsinki ja Wien jakavat monia nykykaupunkien katutilaan liitettyjä ihanteita: ne nähdään kilpailukykyisinä luovuuden tiivistyminä, joissa elävällä, ihmisten ja toimintojen kohtaamisista synnyttävällä kaupunkitilalla on keskeinen rooli. Kuten Helsingin uusinta yleiskaavaa varten tehdyssä selvityksessä todetaan: ”Urbaani elinympäristö synnyttää mahdollisuuksia ja luo virikkeitä, joilla on kiistan arvo kaupungin viihtyisyyteen ja sitä kautta myös kilpailukykyyn.” (Helsingin kaupunki 2013, 5). Selvityksen mukaan “[k]atutila – – pitäisi ymmärtää yhteisenä tilana, joka toimii myös tärkeänä inhimillisen toiminnan näyttämönä ja kohtaamispaikkana.” (Helsingin kaupunki 2013, 14) Wienin *Urban Development Plan Vienna: STEP 2025* -visiossa tavoitteena on luoda ”sekoittuneita ja eläviä urbaaneja kortteleita – –, joiden kadut ja aukiot ovat tapaamispaikkoja ja joissa on elävä katutaso vyöhyke” (Vienna City Administration 2014, 9).

SOSIAALINEN MEDIA AINEISTONA

Valitsimme tutkimuksemme aineistoksi sosiaalisen median päivitykset ennen kaikkea pandemiatilanteen vuoksi. Tilanne keväällä 2020 oli arvaamaton, ja pandemiaan liittyvät kaupunkikokeilut syntyivät nopeasti, jolloin mahdollisuudet suunnitella tutkimusstrategiaa ennakkoon olivat rajalliset. Lisäksi erityisesti Wienissä ulkona liikkumista oli rajoitettu, jolloin mielsimme verkkoaineistojen käytön vastuullisemmaksi kuin empiirisen havainnoinnin paikan päällä. Verkko tutkimusympäristönä muuttaa aikaa ja paikkaan liittyviä rajoitteita (Laaksonen ym. 2013) ja tarjoaa keinon havainnoida kaupunkielämää etäältä. Lisäksi sosiaalisen median kautta on mahdollista tutkia myös niiden käyttäjien arvostuksia, jotka eivät itse mene kaupunkitilaan. Media itsessään on myös yksi kaupungissa olemisen ja sen muodostamisen taso: paikkojen sosiaalinen ja kulttuurinen vaikuttavuus muodostuu vuorovaikutuksessa median kanssa (Despard 2015).

Käyttäjien sosiaaliseen mediaan tuottama aineisto heijastaa sitä, miten kaupunkiympäristöä käytetään, miten se koetaan (Ciuccarelli ym. 2014) ja mitä arvostuksia, mielipiteitä ja näkökulmia kaupunkitilaan liitetään (Nummi 2020). Se ei kuitenkaan heijastele kaupunkilaisten aktiviteetteja sellaisinaan, vaan esimerkiksi Instagramin logiikka estetisoi ja arvottaa niitä (Despard 2015): arkisten kauppareissujen tai työmatkojen sijaan sosiaaliseen mediaan kuvataan asioita, jotka määrittävät omaa sosiaalista asemaa kaupungissa (Boy & Uitermark 2016). Näin ollen sosiaalinen media saattaa välittää manipuloitua kuvaa alustan ylläpitäjien, mainostajien ja käyttäjien toivomasta todellisuudesta (van Dijck & Poell 2013). Toisaalta vertailevissa tutkimuksissa on havaittu, että paikan päällä tehty mielipidekysely paikkaan liittyvistä arvostuksista tuotti samankaltaisia tuloksia kuin Instagram-aineiston sisällönanalyysi (Hausmann ym. 2017), mikä puoltaa

sosiaalisen median käyttöä kaupunkilaisten mielipiteiden kartoittamisessa.

Sosiaalisesta mediasta on tullut merkittävä tekijä kaupunkiympäristössä tapahtuvan toiminnan muokkaajana: Vaikka sen kautta ei pyrittäisi suoraan vaikuttamaan kaupunkitilan käyttöön, saattaa eri alustoilla käytävä keskustelu vahvistaa tilankäyttöön liittyviä dynamiikkoja (van Dijck & Poell 2013). Sosiaalinen media voi myös toimia keinona vahvistaa ryhmäidentiteettejä ja rakentaa rajoja eri kaupunkilaisryhmien välille (Boy & Uitermark 2016). Analysoimamme sosiaalisen median aineisto täytyy siten mieltää kaupunkikokeilujen käytötapaohin ja niistä käytävään keskusteluun vaikuttavana tekijänä, ei ainoastaan neutraalina kanavana niiden esittämiseen (vrt. van Dijck & Poell 2013). Käsittelemme tämän takia sosiaalista mediaa sekä tutkimuksemme lähteenä että kohteena: tarkastelemme verkon kautta välittyvää, fyysisessä kaupunkitilassa tapahtuvaa ilmiötä, mutta myös sen representaatiota sosiaalisessa mediassa (ks. Laaksonen ym. 2013).

Potentiaalisten aineistolähteiden kartoituksen jälkeen päätimme hakea aineistoa kahdesta sosiaalisen median palvelusta, Instagramista ja Twitteristä, sillä näillä alustoilla keskustelu oli vilkkainta. Verkkoaineistojen käsittelyssä on tärkeää hahmottaa niiden syntytarkkonteksti: mitä tarkoitusta varten sisältö on alun perin tuotettu, kuka sen on tuottanut, missä yhteydessä ja kenelle (Turtiainen & Östman 2013). Instagramin ja Twitterin toimintalogiikasta on löydettävissä yhteisyyksiä: Instagramissa jaetaan etupäässä kuvia ja videoita, ja alkujaan tekstipohjainen Twitter mahdollistaa nykyään monipuolisten mediasisältöjen jakamisen. Alustat eroavat kuitenkin käyttötavaltaan: Instagramissa käyttäjät jakavat henkilökohtaisia ja sosiaalisia aiheita, kun taas Twitterissä jaetaan enemmän uutisia, mielipiteitä ja työhön liittyviä asioita (Manikonda ym. 2016). Tutkimusstrategiaa muotoillessamme pidimme alustojen erilaista käyttötarkoitusta aineistoamme monipuolista vana tekijänä.

Verkkoaineistojen tutkimuskäytössä aineiston julkisuus ja aiheen arkaluontoisuus määrittävät tarpeen tutkittavien suostumuksen pyytämiseksi (Turtiainen & Östman 2013). Tässä tutkimuksessa käytimme julkisiksi määritettyjä aineistoja, jotka eivät sisällä arkaluontoisia teemoja, joten suostumuksen pyytäminen ei ollut välttämätöntä. Koska tutkittavat sosiaalisen median käyttäjät eivät ole olleet tietoisia tutkimuksesta, kiinnitimme huomiota aineiston anonymisointiin (Turtiainen & Östman 2013). Loimme käyttäjille satunnaiset käyttäjänimet, jotka olemme selkeyden vuoksi erotelleet tapauskaupungin (Wien ja Helsinki) sekä sosiaalisen median alustan (Instagram ja Twitter) mukaan. Esimerkiksi Instagramin käyttäjä Wienissä on nimetty @ig-user-W1, Twitterin käyttäjä Helsingissä @tw-user-H2. Anonymisoimme suomenkieliset sitaatit lyhentämällä, yhdistelemällä samankaltaisia päivityksiä ja muuntelemalla sanamuotoja niin, etteivät ne ole yhdistettävissä alkuperäisiin päivityksiin (ks. Markham 2012). Englannin- ja saksankieliset kommentit olemme vapaasti kääntäneet suomeksi, joten niitä ei voi suoraan yhdistää alkuperäiseen.

Päädymme Wienin osalta tarkastelemaan katuja, joiden käyttötarkoitusta oli korona-aikana vaihdettu. Wienissä oli muutettu 31 autokatuja väliaikaisiksi kohtaamisvyöhykkeiksi, joilla autot saivat kuitenkin edelleen pysäköidä. Kokosimme aineiston Instagramista käyttämällä aihetunnistena katujen nimiä sekä ”kohtaamisvyöhyke”-aihetunnistetta (*#begegnungszone*). Twitterissä aineiston hakusanoina toimivat katujen nimet, ”*pop-up-radweg*” (pop-up-pyörätie), ”*temporäre Begegnungszone*” (väliaikainen kohtaamisvyöhyke) sekä aihetunniste *#begegnungszone*. Lisäksi seuralsimme kaupunkiorganisaation viestiketjuihin tulleita kommentteja. Kokosimme päivityksiä huhtikuun 2020 alusta kesäkuun loppuun asti. Vaikka Wienin osalta tarkastelimme useita eri katuja, niitä käsitellään yhtenä kohteena, sillä määräykset olivat samat.

Helsingissä valitsimme tarkastelun kohteeksi Senaatintorin terassihankkeen, jossa kaupungin pääaukio on väliaikaisesti annettu ravintolatoiminnan käyttöön. Aineisto tallennettiin Instagramista ja Twitteristä aihetunnisteella #senaatintori. Päädyimme keräämään aineistoa tällä aihetunnisteella terassin oman #senaatintorinkesa-aihetunnisteen sijaan, koska näin saimme aineistoomme monipuolisemman edustuksen koko Senaatintorin käytöstä kokeilun aikana. Twitter-päivitykset tallennettiin heinäkuun 2020 ajalta. Instagram-aineisto rajattiin kahteen viikkoon tarjolla olevan aineiston runsauden vuoksi. Valitsimme aineistonkeruun ajankohdiksi terassin avajaisviikon (1.7.2020–7.7.2020) ja toisen, satunnaisen viikon (25.7.2020–31.7.2020) kuvaamaan tilannetta, jossa tilan uusi käyttötarkoitus olisi vakiintuneempi. Huomasimme samojen teemojen toistuvan aineistossa, joten rajasimme aineiston näihin kahteen viikkoon.

Analyysi tehtiin molemmista kaupungeista erikseen. Wienin aineisto koostui yhteensä 124 sosiaalisen median päivityksestä, joista 88 oli julkaistu Twitterissä ja 36 Instagramissa. Helsingin aineiston koko oli yhteensä 389 sosiaalisen median päivitystä, joista Twitter-päivityksiä oli 88 kappaletta ja Instagram-päivityksiä 301 kappaletta. Pois aineistosta jätettiin mainostamistarkoituksessa tehdyt päivitykset, jotka eivät kuvanneet kaupunkitilaa. Verkkoaineiston erityispiirteenä on sen multimodaalisuus: kuva, teksti, ääni ja liike kehystävät toisiaan ja muodostavat kokonaisuuden, jossa yksikään ilmaisumuoto ei ole olemassa vain itsensä varassa (Paasonen 2013). Tätä ajatusta noudattaen tulkitsimme sosiaalisen median päivityksiin liittyvää kuvaa, kuvatekstia ja kommentteja yhtenä kokonaisuutena. Aineiston koodauksessa hyödynsimme teoreettisesti informoidun sisällönanalyysin (Tuomi & Sarajarvi 2009) lisäksi taiteentutkimuksessa käytettävää kuvien lähilukua (Paasonen 2013). Jälkimmäisessä olennaista on kuvan ymmärtäminen omana modaaliteettinaan, jonka tulkitseminen on lukemisen sijaan katsomista ja

pohtimista (Paasonen 2013). Analyysissamme yhdistyvät myös kuvailu ja tulkinta: keskityimme sekä siihen, mitä elementtejä päivityksessä on, että siihen, mitä merkityksiä niille annettiin kuvateksteissä ja kommentteissa (Paasonen 2013). Luokittelimme aineiston aluksi ennalta määrättyjä koodeja hyödyntäen liikkumiseksi, oleskeluksi, haltuunotoksi ja monopoliksi. Tämän jälkeen tarkastelimme aineistosta nousevia teemoja teorialuokkien sisällä. Taulukko teoria- ja aineistolähtöisistä koodeista on esitetty molempien tapausten yhteydestä.

WIEN

Koronavirusepidemia puhkesi Itävallassa helmi-maaliskuussa 2020, jolloin liittovaltion viranomaiset päättivät sulkea yhteiskunnan toimintoja nopeasti ja voimakkaasti. Julkisessa tilassa liikkumista rajoitettiin (BGBLA. II Nr. 98/2020) ja kaikki palvelut määrättiin suljettaviksi, poikkeuksena elintarvikemyymälät, apteekit, postit ja pankit. Julkisessa tilassa liikkumisen tuli palvella perusteltua syytä: oman hengen tai omaisuuden turvaamista, muiden ihmisten auttamista, perustarpeiden, kuten ruoan tai lääkkeiden hankintaa, töihin menoa, jos etätyö ei ollut mahdollista, tai liikunnan harrastamista yksin tai samassa taloudessa asuvien kanssa, jolloin muihin ihmisiin oli pidettävä välimatkaa. (BGBLA. II Nr. 98/2020) Kyse ei ollut suosituksista vaan määräyksistä, joiden rikkomisesta tuli sakkoja. Valtion omistamat puistot (*Bundesgärten*) ja leikkipuistot määrättiin suljettaviksi, mikä pelkästään Wienin kaupungin alueella koski 230 hehtaaria lähivirkistysalueita (Krutzler 2020). Viheralueiden sulkeminen tiiviisti asutetussa miljoonakaupungissa poiki kritiikkiä ja painetta lisätä kaupunkilaisten liikkumismahdollisuuksia. Osavaltiohallinto reagoi tähän muuttamalla autoteitä väliaikaisiksi kohtaamisvyöhykkeiksi.

Siinä missä Itävallan liittovaltio määräsi ulkonaliikkumisen rajoitukset ja puistojen sul-

kemisen, kohtaamisvyöhykkeiksi muutetuista autoteistä päätti Wienin osavaltio. Koronakriisin aikaan Itävallan liittovaltion hallintoa johti maltillisten konservatiivien ja vihreiden koalitio (ÖVP & *Grüne*), kun taas Wienin osavaltion hallituksessa istui sosiaalidemokraattien ja vihreiden koalitio (SPÖ & *Grüne*). Osapuolten eriävät poliittiset intressit johtivat eri tapoihin luotsata koronakriisiä. Wienin osavaltio- ja kaupunginosatasolla oli aineiston keräämisen aikaan tulossa vaalit, jotka pidettiin lopulta 11. lokakuuta 2020, ja vaalimainonta näkyi myös sosiaalisen median aineistossa.

Taulukko 1 erittelee Wienin aineiston analyysin teemoja. Valitun kaupunkitilan (katu) luonteesta johtuen suurin osa julkaisuista käsitteli liikkumista. Aineistosta nousi esiin erityisesti käytännön toteutuksen kritisointi. Kaupunki käytti sosiaalista mediaa myös tiedotuskanavana. Toimenpiteeseen negatiivisesti suhtautuvia julkaisuja oli määrällisesti paljon sekä kadun käyttäjiltä että oppositio-poliitikoilta. Instagram- ja Twitter-aineistossa ei ollut havaittavissa suurta eroa: molemmissa kanavissa oli kriittistä poliittista keskustelua, ja toisaalta kuvien ja tekstin suhde oli molemmilla alustoilla samankaltainen.

TAULUKKO 1. WIENIN AINEISTON ANALYYSISSÄ ESIIN NOUSSEET TEEMAT

KATEGORIA	AINEISTOSTA NOUSSEET HAVAINNOT
<i>Liikkuminen</i>	Autoteiden käyttö jalankulkuun ja pyöräilyyn sallittiin, perusteluna turvallinen liikkuminen ja etäisyyksien pitäminen muihin Autoliikenne aiheutti vaaratilanteita, turvattomuuden tunne Toimenpiteen väitettiin syrjivän autoilijoita Toivomuksia väliaikaiskäytön pidentämisestä Teiden valinta kyseenalainen Tyhjiä katuja, harvoja kulkijoita Käytännön toteutus ja tiedotus ontui
<i>Oleskelu</i>	Katutilan sopimattomuus oleskeluun: kalusteiden ja kasvillisuuden puute Miksi puistot suljetaan ja pitäisi oleskella kadulla Pelkoa, saako ulkona ylipäätään liikkua tai oleskella
<i>Haltuunotto</i>	Pop-up pyörätiet olivat suosittuja kaikissa käyttäjäryhmissä ”Puiden mielenosoitus”
<i>Monopoli</i>	Poliittiset tarkoituserät

Päätäjät ilmoittivat perusteiksi 31 kadun valinnalle lähistön viheralueiden vähyden sekä kävelyteiden tasapuolisen sijoittumisen eri puolille kaupunkia. Kuitenkin taustalla

vaikutti olevan sekä poliittisia päämääriä että käytännön toteutukseen liittyviä seikkoja.

Hyvät päätäjät, oletteko tarkastelleet valitseminen katuja myös käytännössä ettekä vain pape-

rilla? Weidlichgasse kolmannessatoista kaupunginosassa on esimerkiksi umpikuja. Eihän sinne kukaan mene kävelemään (@tw-user-W87)
Periaatteessa todella hyvä idea! Kuitenkin valtavassa viidennessä kaupunginosassa on valittu pieni Kettenbrückengasse, eikä esimerkiksi pitkää Margaretenstraßea, saaden aloitteen tuntumaan PR-tempulta, joka ei auta korona-arjessa mitään (@tw-user-W89)

Koska kyseessä olivat väliaikaiset kävelykadut tiiviissä kaupunkiympäristössä, sallittiin autojen pysäköinti edelleen katujen varsille ja niinpä julkaisujen kuvitus toisti tyypillistä Wienin katutilaa, jonka molemmin puolin pysäköivät autot tiiviinä rivistönä. Kuvissa ei näkynyt juurikaan jalankulkijoita autokaistoilla.

Poliitikot perustelivat jalankulkuvyöhykkeitä sosiaalisessa mediassa nimenomaan minimi-intensiteetin eli ohikulun varmistamisella.

Juuri nyt kun meidän täytyy huolehtia riittävän välimatkan pitämisestä muihin ihmisiin, tarvitsemme mahdollisimman paljon vapaata tilaa, jotta voimme kulkea turvallisesti raikkaassa ilmassa. Siksi olenkin huolehtinut siitä, että saamme järkevän kävelytilan Alsergrundiin. (@ig-user-W3)

Yli kolmasosa Wienin jalkakäytävistä on leveydeltään alle kaksi metriä. Siellä on todella vaikea pitää välttämätöntä välimatkaa muihin kadunkäyttäjiiin. (@ig-user-W36)

Mitä kauemmin kriisi jatkuu, sitä välttämättömämpää on luoda tilaa, jossa voi kulkea ulkona vapaasti ilman, että muut tulevat liian lähelle. (@ig-user-W20)

Samaan aikaan oppositiopoliitikot kritisoivat kävelykatuja:

Olemme tehneet viime viikkoina kaikemme, jotta punavihreiden masinoima autonajajien simputus nimeltään kävelykatu katoaisi Favoritenin kaupunginosasta (@ig-user-W10)

Näin vapaan liikkumisen varmistamiseen tarkoitetuista toimista tuli poliittinen väline. Keskusteluissa vähemmän edustettuina olivat käyttäjien mielipiteet katutilasta, sen käyttötarkoituksesta tai intensiteetistä. Useat kaupunkilaiset ihmettelivät vuorovaikutuksen puutetta kaupunkitilassa. Käyttäjät vertasivat tyhjiä kohtaamisvyöhykkeitä julkisen tilan ideaaliin normaalitilanteessa, eli oleskeluun tai haltuunottoon (Franzen 2009). Toimenpiteen ajateltiin epäonnistuneen siksi, että se ei täyttänyt normaaliajan kadun ideaalia, vaikka tavoitteena oli intensiteetin vähentäminen ja etäisyyksien pitäminen vaikeassa pandemiatilanteessa. Kauniin kuvan tyhjästä kadusta ilta-auringossa postannut käyttäjä kommentoi tilannetta:

#auringonlasku jalankulkuvyöhykkeellä #pazmanitengassella #leopoldstadtissa - tämä jalankulkuvyöhyke on aivan turha, kukaan ei käytä sitä, kukaan ei halua kävellä asfaltilla, kun heti kulman takana on Augarten-puisto ja siellä pääsee keskele vihreää. (@ig-user-W1)

Suurin osa sosiaalisen median julkaisuista Wienissä kuvasi ohikulkua, eli pienintä mahdollista intensiteettiä, ja harva julkaisu oleskelua tai haltuunottoa. Sen sijaan toimintojen puutetta jalankulkuväylillä kuvasi usea käyttäjä. Väliaikaisia jalankulkuvyöhykkeitä pidettiin naurettavina, ja sosiaalisen median julkaisut näyttivät autoja ja jätelavoja ironisten kommenttien kera:

Silminnäköijä raportoi korttelista: -- Missä autot olivat ennen, nyt leikkivät lapset, ja naapurusto tapaa rupattelun merkeissä. Rauhanomainen julkisen tilan takaisinvalloitus. (@tw-user-W37)
Näytämme, mikä on mahdollista! Schopenhauerstrassella naapurusto on kokoontunut, rakentanut lavan ja harjoittelee parhaillaan teatteriesitystä omalla väliaikaisella kohtaamisvyöhykkeellään (@tw-user-W39)

Tyhjät katukuvat havainnollistivat ironiaa.

Haltuunottoa aineistossa voisi ajatella edustavan ”Puiden mielenosoitus” -tempaus: Kuvissa kadun varrella kasvaviin puihin on kiinnitetty banderolleja, jotka julistavat vihayden ja ekologisen diversiteetin tärkeyttä kaupunkitilassa.

Suuri puiden mielenosoitus jalankulkuyöhykkeellä Hasnerstrassella Wienissä #puidenmielenosoitus #treesforfuture #tilaaparkkipaikkojensijaan #autotpois #ilmastonpuolesta #rakkaudesta elämään (@ig-user-W9)

Poikkeusajan sosiaalisen median julkaisuissa esiintyi epävarmuutta siitä, saako ulkona oleskella, ja olisivatko intensiteetin ideaalitasot oleskelu ja haltuunotto toivottavia tai edes sallittuja. Hallituksen tiedotus herätti asukkaissa pelkoja määräysten rikkomisesta, jos käyttäjä kulkisi ulkona:

Ai mitä varten [kohtaamisvyöhykkeitä]? Meidänhän pitää pysyä kotona! (@ig-user-W35-12)

Huonot merkinnät ja riittämätön tiedotus vaikeuttivat kohtaamisvyöhykkeiden turvallista käyttöä, eivätkä sosiaaliset median käyttäjät olleet varmoja, onko katu jalankulkijoiden käytössä.

Olen hämmentynyt. Tiedän, että Pazmanitengasse ja Alliertenstrasse toisessa kaupunginosassa kuuluvat väliaikaisiin kävelykatuihin tiistaista alkaen. Kollegani sanoi minulle tänään, että myös Volkertstrasse ja Volkertplatz ovat mukana. Pitääkö paikkaansa? (@tw-user-W72)
Onko kävelykatu kokonaan poissa, vai pelkästään kyltti hukassa? (@tw-user-W82)
Fernkorngasse ei ole enää kävelykatu, kävelin siellä tänään lastenvaunujen kanssa. Näyttää siltä, että muutos päättyi täällä toukokuun alussa... (@tw-user-W82-1)

Kävelyteiden väliaikaisuus ei myöskään tukenut niiden turvallisuutta, vaan aiheutti vaaratilanteita:

Viime tiistaina jouduin melkein auton yliajamaksi jalankulkuyöhykkeellä. (@tw-user-W43)

Sikäli kun kävelyteiden oli tarkoitus korvata suljetut leikkipuistot, oli niiden turvallisuus ensisijainen asia. Sosiaalisessa mediassa kritisoitiin paljon perheiden menettämiä lähivirkistysalueita puistojen sulkemisen myötä.

Sitä paitsi tällä hetkellä myös leikkipuistot on suljettu. (@tw-user-W58)
Puistot ja leikkikentät suljetaan, ja tilalle tulee asfaltoituja kohtaamispaikkoja... (@ig-user-W34-5)

Koronapandemian aikana pystytetyt väliaikaiset pyörätiet olivat sen sijaan suosittumia kuin väliaikaiset kävelykadut.

Näitä [pop-up-pyöräteitä] eivät käytä vain hardcore-pyöräilijät, vaan perheet lastensa kanssa! Se on paras indikaattori kuvaamaan pyöräilyn infrastruktuurin laatua. (@tw-user-W112)

HELSINKI

Koronavirusepidemia alkoi Suomessa helmimaaliskuussa 2020. Sen hillitsemiseksi otettiin käyttöön suosituksiin, normaaliolojen lainsäädäntöön ja valmiuslainsäädäntöön perustuvia rajoitustoimia. Ihmisten välisiä kontakteja vähennettiin muun muassa antamalla suosituksia ja rajoituksia kokoontumisista, oleskelusta julkisilla paikoilla, omaehtoisesta eristäytymisestä, etätyöstä ja julkisten rakennusten aukiolosta. Ravintolat olivat suljettuina huhtikuun alusta toukokuun loppuun: vain ruuan ulosmyynti oli sallittua. Matkailun pysähtyminen, kokoontumisrajoitukset, yleinen varovaisuus ja hallituksen vetoisuus ravintolayrittäjiin olivat jo ennen tätä vaikuttaneet ravintoloiden toimintaan. (Valtioneuvosto 2020.)

Epidemian kasvun todettiin pysähtyneen Suomessa huhtikuun 2020 alussa. Laajoista

valtakunnallisista rajoituksista siirryttiin tehostettuun epidemian hallintaan, ja rajoitustoimenpiteiden purkamisen alkoi. (Valtioneuvosto 2020.) Kesäkuun alusta yleisötilaisuuksien henkilömäärärajoitusta lievennettiin 10 henkilöstä enintään 50 henkilöön. Lisäksi sallittiin enintään 500 henkilön yleisötilaisuudet sisätiloissa ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa. Myös ravitsemisliikkeiden asteittainen avaaminen rajoitetuin aukioloajoin aloitettiin kesäkuun alussa. Ravintoloita velvoitettiin tehostamaan hygieniää ja huolehtimaan asiakkaiden välisestä riittävästä etäisyydestä. (VNK 2020.)

Helsingin kaupungin yhtenä tavoitteena oli rajoitusten lievennyttyä elvyttää kaupunkielämää purkamalla sääntelyä (Hakkarainen & Härkönen 2020). Tästä sai alkunsa Senaatintorin terassihanke, jossa Helsingin pääaukio annettiin väliaikaisesti ravintolatoiminnan käyttöön (Hakkarainen & Härkönen 2020). Tavoitteena oli paitsi hyödyttää terassille sijoitettavia yrityksiä ja siellä vierailevia kaupunkilaisia, myös tukea kaupungin keskustaa, yrittäjiä ja matkailualaa muuttuneessa tilanteessa. Tilankäytöllisenä konseptina oli ”urbaani siirtolapuutarha”, jossa ravintolatoiminta sijoitettiin ”mökkeihin” ja istutukset rajasivat tilaa turva-

välit mahdollistaviin ja kulkemista ohjaaviin ”palstoihin”. Turvallisuus oli pyritty varmistamaan myös asiakaspaikkojen rajoittamisen, opasteiden, valvonnan ja hygienian avulla. Suunnittelussa oli pyritty huomioimaan paikan kulttuurihistorialliset arvot: esimerkiksi terassin pohjapiirros perustui torikiveyksen muodostamaan ruudukkoon ja rakennelmien värimaailma sopeutui ympäröivien rakennusten sävyyn. (Helsingin kaupunki 2020.)

Helsingin aineiston analyysissä esiin nousseet teemat on esitetty taulukossa 2. Suurin osa päivityksistä luokiteltiin oleskeluksi. Haltuunottoa ja liikkumista kuvaavia päivityksiä oli huomattavasti vähemmän, ja monopoliksi emme luokitelleet yhtään päivitystä. Suurimpia aineistolähtöisiä teemoja olivat terassia ihmettelemään tulleet, terassin kehuminen ja vapaa-ajanvietto terassilla. Terassiin positii-visesti tai neutraalisti suhtautuvia päivityksiä oli enemmän kuin negatiivisia. Toisin kuin Wienissä, Helsingin aineistossa poliittinen keskustelu ei korostunut. Sosiaalisten medioiden eroavat käyttötavat olivat kuitenkin havaittavissa: Twitterissä jaettiin ja kommentoitiin *Helsingin Sanomien* aiheeseen liittyviä mielipidekirjoituksia ja Helsingin kaupungin

TAULUKKO 2. HELSINGIN AINEISTON ANALYYSISSÄ ESIIN NOUSSEET TEEMAT

KATEGORIA	AINEISTOSTA NOUSSEET HAVAINNOT
<i>Oleskelu</i>	Terassia ihmettelemään tulleet Terassin kehuminen / kritisointi yleisesti Terassin kehuminen / kritisointi terveellisyden ja turvallisuuden kannalta Ajanvietto terassilla / muualla kuin terassilla
<i>Haltuunotto</i>	Senaatintorin sopivuus / sopimattomuus ravintolakäyttöön
<i>Liikkuminen</i>	Turvallinen liikkuminen terassilla Ohikulkupaikasta oleskelupaikaksi
<i>Monopoli</i>	Ei monopolia, joskin terassin voisi nähdä jossain määrin monopolisoivan tilankäyttöä

tiedotteita, kun taas Instagram-päivitykset liittyivät suoraan Senaatintorilla oleskeluun.

Terassihankkeen lähtökohtien mukaisesti valtaosa sosiaalisen median päivityksistä liittyi kaupunkitilassa oleskeluun. Senaatintorin tunnelmaa kehuttiin kaupunkimaiseksi, eurooppalaiseksi, eläväksi ja houkuttelevaksi.

Tunnelmassa on jotain, minkä luulin jo kadonneen kaupunkielämästä (@ig-user-H169)
Kaupunkielämää parhaimmillaan!!
(@ig-user-H32)

Vaikka monessa päivityksessä kehuttiin kaupungin tarjoamaa apua pandemiasta kärsineelle ravintola-alalle, terassin mahdollistamia kohtaamisia pidettiin hyvänä myös ilman suoraa viittausta pandemiaan.

Terassi täynnä avajaispäivänä sateesta huolimatta, upeaa! (@ig-user-H166)
Mahtavaa nähdä hymyileviä ihmisiä ja elämää Senaatintorilla! (@ig-user-H59)

Aineistosta ei siis voi suoraan päätellä, pidettiinkö elävyyttä yleisesti miellyttävänä kaupunkitilan piirteenä, hyvänä asiana ravintoloiden kannalta, vai oliko sosiaalisen median käyttäjistä vain mukava nähdä ihmisiä pitkään jatkuneiden rajoitusten lievennyttyä. Toinen paljon positiivista palautetta kerännyt piirre oli terassin väljyys ja toimivuus.

Hyvä että käsidesiä on tarjolla enemmän kuin istumapaikkoja (@ig-user-H93)

Näistäkin päivityksistä vain osa viittasi suoraan pandemiaan, joten on vaikea päätellä, olisiko väljyyttä arvostettu joka tapauksessa vai liittyikö se poikkeustilaan.

Terassiin negatiivisesti suhtautuvat, oleskeluun liittyvät päivitykset kritisoivat paljolti samoja asioita kuin mitä positiiviset päivitykset kehuivat: terassin järjestelyjä, ruokaa, viihdytysyyttä ja tunnelmaa. Osa päivityksistä kriti-

soi terassin tyhjyyttä, kun taas toiset valittivat tungosta.

Senaatintorin terassi tyhjiillään (@ig-user-H43)
Emme mahtuneet Senaatintorin superterassille
(@ig-user-H92)

Pandemiaan suoran viittauksen tehneet kriittiset päivitykset kuitenkin suhtautuivat ihmis-paljouteen negatiivisesti.

Ketään ei taida kiinnostaa korona
(@ig-user-H65)
Väliaikainen #covid19 terassi oli täynnä #senaatintori:lla. Sosiaalinen etäisyys – eipä juuri
(@ig-user-H68)

Muutama kommentti viesti myös, että päivitysten tekijät eivät olleet varmoja siitä, onko terassi hyvä asia vai ei:

Koronaterassi vai Senaatintorin terassi? No, nyt se on testattu. (@ig-user-H33)

Haltuunottoon liittyviä päivityksiä oli aineistossa melko vähän, ja ne painottuivat Twitteriin. Osa haltuunottoon liittyvistä kommentteista kyseenalaisti terassitoiminnan terveyden näkökulmasta. Pandemiasta enemmän keskusteltiin kuitenkin Senaatintorin merkityksestä kaupunkitilana ja ravintolatoiminnan sopivuudesta siihen. Vastustajien mukaan terassi ei sopinut paikan arvokkuuteen ja historiaan monumentaalialuekiona.

Markkinatunnelma ei oikein sovi Senaatintorin arvokkaaseen ympäristöön (@tw-user-H28)
Stadin arvokkaimmalla paikalla dokaaminen on muka niin eurooppalaista (@tw-user-H36)

Terassin puolustajien keskeinen argumentti oli, ettei torin arvo heikkene sen käytöstä.

Elämä kuuluu kaupunkiin (@tw-user-H58)
Enemmän kuin siistiä, että tyhjälle aukiolle on keksitty järkevää käyttöä (@tw-user-H83)

PANDEMIANAIKAISEN KAUPUNKITILAN IHANTEET

Näkökulma synnytti ideointia Senaatintorin monipuolisemmasta käytöstä myös tulevaisuudessa: ideoitiin muun muassa paikan historian kytkemistä osaksi terassielämystä. Jotkut argumentoivat myös, ettei alueen vakiintunut käyttökään kunnioita paikan historiaa ja arvokkuutta.

Entä Senaatintorin kilpaileva maankäyttömuoto turistibussien pysäkinä, kenen päätös se oli?
(@tw-user-H68)

Terassi nähtiin toimenpiteenä, joka palautti keskeisen kaupunkitilan turisteilta takaisin helsinkiläisten käyttöön.

Liikkumiseen liittyviä päivityksiä oli aineistossa vain vähän. Vaikka aineistosta käy ilmi Senaatintoria reunustavien katujen rooli merkittävänä liikenneväylänä, sosiaalisen median käyttäjien kuvaamana liikkuminen yhdistyi usein terassiin. Kerrottiin esimerkiksi, kuinka terassille pääsee turvallisimmin, tai kritisoitiin terassilla liikkumista viihtyisyyden ja esteettömyyden näkökulmasta. Muutamasta päivityksestä käy ilmi, että liikkumista pidettiin alisteisena muille kaupunkitilan intensiteeteille, kuten oleskelulle.

Upeaa nähdä aukio täynnä elämää, aiemmin se olikin vain ohikulkupaikka! (@ig-user-H129)

Yksikään päivityksistä ei mielestämme kuvannut kaupunkitilan monopolisointia. Huomionarvoista kuitenkin on, että muuhun kuin terassiin liittyviä päivityksiä oli vain vähän. Oleskelua terassin ulkopuolella kuvaavat päivitykset liittyivät usein tuomiokirkkoon: kuvattiin oleskelua kirkon portailla, tuomiokirkkoa nähtävyytenä, tai itseä kirkon kanssa. Myöskään haltuunottoa, joka perustuisi yksilön vapauteen toteuttaa omia tai kollektiivisia intressejään julkisessa tilassa (Lara-Hernandez ym. 2020), ei aineistossa juuri ollut: ainoaksi esimerkiksi tulkitsimme scoottausta kirkon portailla esittelevän Instagram-päivityksen.

Tutkimissamme tapauksissa näkyy kaupunkitilan terveellisuuden ja elävyyden ihanteiden välinen ristiriita. Wienissä terveystieteen näkökulma näkyi kaupungin päätöksessä muuttaa tiettyjen katujen käyttöä ja siten lisätä kaupunkitilan turvallisuutta. Tämän voi nähdä myös pyrkimyksenä muuttaa kaupunkitilan intensiteettiä niin, että aiemmin autoliikenteen monopolisoima katutila avautuisi myös muille, monipuolisemmille ja kaupungin elävyyttä rikastaville käyttötarkoituksille. Kaupunkilaiset eivät kuitenkaan kokeneet heille järjestettyä, käyttötarkoitusta vailla olevaa kaupunkitilaa mielekkäänä, vaan olisivat toivoneet tilalta konkreettisempia puitteita siellä viihtymiseen, kuten kalusteita ja kasvillisuutta. Vaikutti siltä, että kohtaamisvyöhykkeiksi muutettavat kadut oli valittu toteutettavuuden perusteella miettimättä kävelykatujen välisiä yhteyksiä tai niiden esteettistä houkuttelevuutta, jotka on tunnistettu kävelyä edistäviksi seikoiksi (Dean ym. 2020). Kaupungin pysyvät kevyen liikenteen väylät nousivatkin suosituimmiksi kohtaamispaikoiksi, sillä ne tarjosivat paitsi tilaa, palveluita ja turvallisen liikkumisväylän jalankulkijoille ja pyöräilijöille, myös hyvät julkisen tilan varusteet, kuten juomavesipisteitä, istuimia ja varjoa tarjoavia istutuksia. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että kaupunkitilojen käyttöä ohjaavat myös pandemian aikana samat, kaupunkilaisten tottumuksiin ja arkielämän aitoihin tarpeisiin nojaavat kriteerit kuin normaaliaikana.

Myös Wienin kaupungin tiiviimpi yhteistyö väliaikaisten kohtaamisvyöhykkeiden valinnassa ja toteutuksessa kaupunginosan tai alueen ruohonjuuritason toimijoiden kanssa olisi voinut lisätä kadulla oleskelua tai jopa sen haltuunottoa, jolloin kaupunkilaiset olisivat voineet toteuttaa omia tai kollektiivisia intressejään julkisessa tilassa (Lara-Hernandez ym.

2020). Käytännön tiedotus ontui. Autojen pysäköinti kaduille oli edelleen sallittua, jolloin kadut eivät näyttäneet kohtaamisvyöhykkeiltä. Tämä lisäsi jalankulkijoiden turvattomuutta ja rajoitti esimerkiksi lasten oleskelua kadulla. Pysäköinnin salliminen ja autojen läpiajo myös esti asukkaita esimerkiksi kalustamasta ajokaistaa tai pysäköintiruutuja väliaikaisesti.

Helsingin tapauksessa taas näkyi halu edistää myös pandemian aikana elävän kaupunkitilan ihannetta ja jopa kulutusta ja kaupungin kilpailukykyä. Samalla terveystietäminen vaikutti vahvasti tilankäyttöön asiakaspaikkojen rajoittamisen ja turvavälien huomioimisen muodossa. Moni sosiaalisen median käyttäjä kritisoi terassin suosiota syntyneitä tungosta, eikä siis olisi ollut halukas terveystietämisestä vedoten lisäämään tilankäytön intensiteettiä. Toisaalta päivitykset, jotka ihastelivat sekä terassin eloisaa tunnelmaa että turvavälien huomioimista voi nähdä esimerkkinä siitä, kuinka tasapaino terveellisen ja elävän kaupunkitilan ihanteiden välille saavutettiin ainakin joidenkin kaupunkilaisten mielestä. Tässä voi nähdä yhtymäkohtia huolenpitoon perustuvaan kaupunkitilan ihanteeseen, jossa oma terveys tunnustetaan riippuvaiseksi muista kaupunkitilan käyttäjistä (Jon 2020).

Kaupunkikokeilu ei Helsingissäkään välttämättä lisännyt tilan inklusiivisuutta. On ehdotettu, että yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevien mahdollisuuksiin käyttää julkista tilaa tulisi kiinnittää erityistä huomiota pandemian aikana: esimerkiksi pienituloisille ja vanhuksille julkinen kaupunkitila on usein tärkeä vapaa-ajanviettopaikka (Honey-Roses ym. 2020). Aineistossamme liikkumista, oleskelua tai haltuunottoa terassin ulkopuolella kuvattiin vain vähän. Itse terassi ei tarjonnut mahdollisuuksia kaupunkitilan käyttöön niille, jotka eivät voineet käyttää ravintolapalveluja. Projekti auttoi kuitenkin paljastamaan Senaatintorin poikkeustilannetta edeltäneen matkailukäytön yksipuolisuuden. Tästä näkökulmasta terassi ei johtanut kaupunkitilan käytön monopolisoitumiseen vaan toimi kes-

kustelun herättäjänä tilankäytön vaihtoehtoisista. Poikkeustilanteesta onkin keskusteltu mahdollisuutena synnyttää uusia avauksia kaupunkitilan käyttöön (Honey-Roses ym. 2020) ja huomata epäkohtia, jotka ovat olleet olemassa jo ennen pandemiaa (Jon 2020). Toisaalta poikkeustilanne saattaa myös rajoittaa kaupunkilaisten valmiuksia ja halukkuutta osallistua keskusteluun kaupunkitilasta. Erityisesti Wienin osalta sosiaalisen median keskusteluista voi päätellä, että väliaikaiset kohtaamisalueet eivät juurikaan kiinnostaneet ihmisiä, joiden huolet olivat korona-aikana suurempia, kuten oma tai läheisen sairastuminen, taloudellinen tilanne tai koulujen ja päiväkotien sulkemiset.

PÄÄTELMÄT

Terveyden ja kaupunkisuunnittelun kytkökset muuttuvat ajassa. Siinä missä modernismi pyrki estämään tautien leviämistä ohjaamalla tilankäyttöä, on myöhemmissä vaiheissa korostunut yksilön aktiivisen elämäntavan tukeminen kaupunkisuunnittelun keinoin. Koronaviruspandemian hillintä voi johtaa ehdotuksiin tilankäytön väljentämisestä modernismin tapaan tai jopa kaupunkielämän mielekkyyden kyseenalaistamiseen, minkä vuoksi olemme halunneet nostaa tässä artikkelissa kaupunkielämän kohtaamisille perustuvan luonteen keskiöön. Pandemiaa koskevassa julkisessa keskustelussa on puhuttu paljon ystävien ja läheisten tapaamisen rajoituksista, mutta kaupunkielämän kannalta myös tuntemattomien kohtaaminen on tärkeää elävyyden syntymiseksi – ja siten myös yksi sosiaalisen hyvinvoinnin ulottuvuus.

Pandemian myötä terveyden edistämiseen kaupunkisuunnittelussa voidaan liittää uusia määritelmiä. Keskiöön nousevat kaupunkilaisten keskinäisten suhteiden vaaliminen sekä konkreettisenä turvavälien säilyttämisenä että ideologisena tavoitteena. Oma hyvinvoin-

ti on riippuvainen muista, kun kuka tahansa kaupunkitilassa saattaa tartuttaa taudin. Ihanetilanteessa tällaisen kollektiivisen haavoittuvuuden ja solidaarisuuden ajatuksen ottaminen kaupunkitilan suunnittelun pohjaksi voisi johtaa tasa-arvoisempaan, keskinäiseen huolenpitoon pohjautuvaan suunnitteluun ja individualismin ihanteen väistymiseen, ja jopa parantaa ympäristösuhdettamme (Jon 2020). Tällainen kollektiivinen toimijuus eroaa selkeästi sekä modernismin ylhäältä päin asetetuista määräyksistä että terveyden liittämistä yksilön elämäntapavalintoihin.

Tuloksemme osoittavat kuitenkin, että pandemian muokkaamat käsitykset julkisesta tilasta eivät ole yhtenäisiä, mikä haastaa ajatuksen kaupunkitilan tekemisestä huolenpito- ja relationaalisena asettumisena toisen näkökulmaan. Kollektiivisen toimijuuden sijaan tapaustutkimuksissamme tilaa tehtiin pikemminkin toisen *puolesta*: esimerkiksi Wienissä viranomaiset osoittivat katutilaa turvalliseen oleskeluun, mutta tilat eivät vastanneet puitteiltaan kaupunkilaisten odotuksia eivätkä ne tarjonneet miellyttävään julkiseen tilaan liitettviä mahdollisuuksia rentoutumiseen, ihmisten katseluun, tapaamiseen tai leikkiin (ks. Varna 2014). Helsingissäkään kaupunkitilan elävyyden lisäämistä ei nähty yhteisenä päämääränä: kun joku harmitteli, etteivät terassille mahtuneet kaikki halukkaat, toinen olisi halunnut kieltää koko toiminnan turvallisuuteen vedoten. Havaintomme korostavat tarvetta käydä keskustelua julkisen tilan käytöstä myös poikkeustilassa huolimatta siitä, että terveyden vaaliminen perustelee viranomaisten ja sosiaalisen kontrollin ohjaamaa tilankäyttöä.

Tulostemme rajoitteena on sosiaalisen median mahdollinen vaikutus kaupunkitilan tekemiseen. Poikkeustilan muuttunut sosiaalinen normisto saattaa muuttaa sitä, miten kaupunkitilasta ylipäänsä keskustellaan. Wienissä valtiosalolta annetut määräykset kielsivät oman talouden ulkopuolisten ihmisten tapaamisen. Tällöin oleskelun tai haltuunoton kuvaaminen sosiaalisen median julkaisuissa

olisi saattanut olla sosiaalisesti paheksuttavaa tai jopa määräysten rikkomista, mikä saattaa jättää jotain ilmiöitä aineistomme ulkopuolelle. Toisaalta sosiaalisen median logiikka (van Dijck & Poell 2013) ja sen synnyttämät sosiaaliset kuplat ovat omiaan vahvistamaan eräviä ihanteita kaupunkitilan käytössä. Tällöin se, mitä huolenpitoon perustuva pandemian aikainen kaupunkitila tarkoittaa, riippuukin somekuplasta. Ainakin Wienin tapauksessa kaupunkitilaan liitettujen ihanteiden vastakkainasettelu luultavasti entisestään ruokki näkökulmien polarisoitumista.

Olemme tässä artikkelissa tarkastelleet julkisen kaupunkitilan muutoksia muusta kaupungista irrallisina ilmiöinä. Kaupunkitilat muodostavat kuitenkin verkoston, jonka osilla on erilaisia tehtäviä. Julkisen tilan käyttö myös liittyy sekä pienemmän että suuremman mittakaavan arkkitehtoniisiin ja kaupunkirakenteellisiin ominaisuuksiin: esimerkiksi asunnon laatu, sijainti kaupungissa ja palveluiden sijainti suhteessa asuntoon vaikuttavat julkiseen tilaan kohdistettaviin tarpeisiin (ks. Honey-Rosés ym. 2020). Spontaanimpia ilmiötä tuntuikin julkisen keskustelun perusteella löytyvän tapaustutkimuskohteitamme enemmän puolijulkisista tiloista. Yhteislaulut ja aploidit sairaanhoitoalan työntekijöille kerrostalojen parvekkeilla (Kearney 2020) ja pehmolelujen asettelu ikkunoihin ohikulkijoiden bongattaviksi eräänlaisena yhteisenä leikkinä (Heljakka 2020) tarjoavat julkiselta tilalta odotettavia yhteisöllisiä kokemuksia. Joustavuus pandemian aikaiselle kaupunkielämälle voisikin löytyä nimenomaan näiltä puolijulkisilta vyöhykkeiltä, esimerkiksi korttelipihoilta, joissa muiden kohtaaminen on luontaisesti rajattua tai jopa kokonaan omassa hallinnassa.

Artikkelimme tarjoaa oppia pandemian seuraaviin aaltoihiin tuomalla keskusteluun, mitä eri toimenpiteillä voitiin saavuttaa (vrt. Honey-Roses ym. 2020) – muuten vaarana on käytäntöjen kritiikitön kopioiminen. Tärkeäksi nouseekin käyttäytymisen ja sitä ohjaavien ihanteiden ymmärtäminen fyysi-

sen tilan analysoinnin ja uudelleenjärjestelyn sijaan. Vaikka Helsingin Senaatintorin terassihankkeessa piilee monopolisaation vaara, toimi se parhaimmillaan kaupallisten tahojen ja kaupunkilaisten omien intressien onnistuneena yhteenliittymänä. Yksi syy onnistumiselle lienee ajoitus: terassi avattiin samaan aikaan kokoontumisrajoitusten asteittaisen lievenemisen kanssa, mikä ajoittui myös kesän alkuun. Lisäksi käyttötarkoitus oli selkeä

ja rajattu, mikä mahdollisti turvallisuuden ja terveyden huomioimisen suhteessa elävyyteen. Pandemia-aikana kaupunkilaisten voimavarat kehittää uusia käyttöjä kaupunkitilaan itseorganisoituvasti samalla ottaen huomioon oman terveytensä ovat mahdollisesti hyvin rajallisia. Wienin kohtaamisvyöhykkeet osoittavatkin, kuinka pelkkä katutilan avaaminen ei suoraan johda monimuotoiseen katuelämään. Vaaditaan myös muita edellytyksiä elävyydelle.

KIRJALLISUUS

- Atkinson, Rowland (2003) "Domestication by Cappuccino or a Revenge on Urban Space? Control and Empowerment in the Management of Public Spaces". *Urban Studies* 40:9, 1829–1843.
- Barton, Hugh (2005) "Healthy Urban Planning: Setting the Scene". *Built Environment* 31:4, 280–287.
- Barton Hugh & Tsourou, Catherine (2000) *Healthy Urban Planning: A WHO Guide to Planning for People*. Taylor & Francis, Lontoo.
- BGBLA. II Nr. 98/2020. (15.3.2020) 9. Verordnung: Verordnung gemäß §2 Z1 des COVID-19-Maßnahmegesetzes. *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich*. https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblAuth/BGBLA_2020_II_98/BGBLA_2020_II_98.pdf [Viitattu 29.6.2020].
- Borasi, Giovanna & Zardini, Mirko (2012) "Demedicalize Architecture". *Places Journal*, March 2012. <https://placesjournal.org/article/demedicalize-architecture/> [Viitattu 25.8.2020]
- Boy, John D & Uitermark, Justus (2016) "How to study the city on Instagram". *PLoS ONE* 11:6, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0158161>
- Carlino, G. A. (2001) "Knowledge Spillovers: Cities' Role in the New Economy". *Business Review* Q4, 17–26.
- Carmona, Matthew (2019) "Place value: place quality and its impact on health, social, economic and environmental outcomes". *Journal of Urban Design* 24:1, 1–48.
- Carmona, Matthew, de Magalhães, Claudio & Hammond, Leo (2008) *Public space: The Management Dimension*. Routledge, Lontoo.
- Carr, Stephen; Francis, Mark; Rivlin, Leanne G & Stine, Andrew M (1992/2007) "Needs in public space". Teoksessa Carmona, Matthew & Tiesdell, Steve (toim.), *Urban Design Reader* (1. painos). Architectural Press, Oxford, 230–240.
- Ciuccarelli, Paolo, Lupi, Giorgia, & Simeone, Luci (2014) *Visualizing the data city: Social media as a source of knowledge for urban planning and management*. Springer, Heidelberg.
- Dean, Jennifer & Biglieri, Samantha; Drescher, Michael; Garnett, Anna; Glover, Troy; Casello, Jeff (2020) "Thinking relationally about built environments and walkability: A study of adult walking behavior in Waterloo, Ontario". *Health & Place* 64, <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2020.102352>
- Despard, Erin (2015) "Photographic social media, designed landscapes and urban, place-based visibilities: in search of friction" *Journal of aesthetics and culture*, 7, 1–15.
- Flyvbjerg, Bent (2011) "Case study". Teoksessa Norman K. Denzin ja Yvonna S. Lincoln (toim.) *The Sage handbook of qualitative research* (4. painos). Sage, Thousand Oaks, 301–316.
- Forester, John (2020) "Kindness, planners' response to vulnerability, and an ethics of care in the time of Covid-19". *Planning Theory and Practice* 21:2, 185–188.
- Franzen, Mats (2009) "Between pleasure and virtue. The ambivalences of public space today". *Yhdyskuntasuunnittelu* 47:3, 6–23.
- Gehl, Jan (2010) *Cities for People*. Island Press, Washington.
- Gehl, Jan (1971) *Life Between Buildings. Using Public Space*. Island Press, Washington.
- Hakkarainen, Kaisa & Härkönen, Anni (2020) "Helsinki elvyttää kaupunkielämää sääntelyä lieventämällä,

- Senaatintorista kaavillaan isoa terassia”. *Helsingin Sanomat* 20.5.2020. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006514321.html> [Viitattu 18.8.2020].
- Hausmann, Anna, Toivonen, Tuuli, Slotow, Rob, Tenkanen, Henrikki, Moilanen, Atte, Heikinheimo, Vuokko, & Di Minin, Enrico (2017) ”Social Media Data Can Be Used to Understand Tourists’ Preferences for Nature-Based Experiences in Protected Areas”. *Conservation Letters* 11:1, 1–10.
- Heljakka, Katriina (2020) ”Pandemic toy play against social distancing: Teddy bears, window-screens and playing for the common good in times of self-isolation”. *Widescreen* 11.5.2020. <http://widerscreen.fi/numerot/ajankohtaista/pandemic-toy-play-against-social-distancing-teddy-bears-window-screens-and-playing-for-the-common-good-in-times-of-self-isolation/> [Viitattu 14.11.2020]
- Helsingin kaupunki (2020) ”Senaatintorin kesä: Urbaani siirtolapuutarha ja helsinkiläisen ruokakulttuurin keidas”. <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunginkanslia/senaatintorin-kesa-helsinkilaisen-ruokakulttuurin-keidas> [Viitattu 18.8.2020]
- Helsingin kaupunki (2013) ”Helsingin yleiskaava – kohti urbaanimpaa Helsinkiä (Helsingin kaupungin yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013:2)”. <http://dev.hel.fi/paatokset/media/att/3a/3a7d1f493fa1b692ec6b399e2cfac8bf26f47cf4.pdf> [Viitattu 14.11.2020]
- Honey-Roses, J., Anguelovski, I., Bohigas, J., Chireh, V., Daher, C., Konijnendijk, C., ... Nieuwenhuijsen, M. (2020). The impact of COVID-19 on public space: an early review of the emerging questions – design, perceptions and inequities. *Cities & Health*. <https://doi.org/10.1080/23748834.2020.1780074>
- Ilmonen, Mervi (2010) ”Mitä on urbaani? Urbaanin määrittelyjä tarkastelussa”. Teoksessa Markku Norvasuo (toim.) *Asutaan urbaanisti! Laadukkaaseen kaupunkiasumiseen yhteisellä kehittelöllä*. Aalto-yliopisto, Espoo, 1–28.
- Jacobs, Jane (1961) *The death and life of great American cities*. Penguin, Harmondsworth.
- Jon, Ihnji (2020) ”A manifesto for planning after the coronavirus: Towards planning of care”. *Planning Theory* 19:3, 329–345.
- Kearney, Christine (2020) ”Italians sing patriotic songs from their balconies during coronavirus lockdown”. *The Guardian* 14.3.2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/14/italians-sing-patriotic-songs-from-their-balconies-during-coronavirus-lockdown> [Viitattu 14.11.2020]
- Koskela, Hille (2009) *Pelkokierre. Pelon politiikka, turva-markkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. Gaudeamus, Helsinki.
- Krutzler, D (2020) ”In Wien bleiben Schönbrunn und andere Bundesgärten geschlossen”. *Der Standard* 1.4.2020. <https://www.derstandard.at/story/2000116419056/in-wien-bleiben-schoenbrunn-und-andere-bundesgaerten-geschlossen> [Viitattu 29.6.2020]
- Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (2013) ”Tutkimusotteita verkosta”. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere, 9–31.
- Laine, Markus, Jokela, Salla & Lehtovuori, Panu (2020) ”Pandemian kestävä kaupunki?” *Kuntaliiton blogi* 13.8.2020. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2020/pandemian-kestava-kaupunki> [Viitattu 25.8.2020]
- Lara-Hernandez, Jose Antonio; Coulter, Claire M. & Melis, Alessandro (2020) ”Temporary appropriation and urban informality: Exploring the subtle distinction”. *Cities* 99: April 2020, 102626.
- Leclerc, Els; Pojani, Dorina, Van Bueren, Ellen (2020) ”Is public space privatization always bad for the public? Mixed evidence from the United Kingdom”, *Cities* 100: May 2020, 102649.
- Lefebvre, Henri (1991) *The production of space*. Blackwell, Oxford.
- Manikonda, Lydia, Meduri, Vamsikrishna Venkata & Kambhampati, Subbarao (2016). ”Tweeting the mind and Instagramming the heart: Exploring differentiated content sharing on social media”. *Proceedings of the 10th International Conference on Web and Social Media IC-WSM 2016*, 639–642.
- Markham, Annette (2012) ”Fabrication as ethical practice: Qualitative inquiry in ambiguous Internet contexts”. *Information Communication and Society* 15:3, 334–353.
- Mehaffy, Michael W (2017) *Cities Alive. Jane Jacobs, Christopher Alexander and the Roots of the New urban Renaissance*. Sustasis Press, Portland.
- Moughtin, Cliff (2003) *Urban Design: Street and Square* (3. painos). Routledge, Oxford.

- Nummi, Pilvi (2020) *Hallitsematon tekijä? Sosiaalisen median rooli kaupunkisuunnittelussa*. Unigrafia, Helsinki.
- Van Dijck, José & Poell, Thomas (2013) "Understanding Social Media Logic". *Media and Communication* 1:1, 2–14.
- Paasonen, Susanna (2013) "Ihmisiä, kuvia, tekstejä ja teknologioita". Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen ja Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere, 34–48.
- Pouru, Laura, Lakkala, Hanna & Vähäkari, Noora (2020) "Koronakriisi haastaa kaupungistumisen paradigman", *Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen blogi* 8.4.2020 <https://ffrc.wordpress.com/2020/04/08/koronakriisi-haastaa-kaupungistumisen-paradigman/> [Viitattu 21.8.2020]
- Puustinen, Sari (2019) "Vapauden ja pelon kaupunki: Koettu turvallisuus kaupunkisuunnittelun tavoitteena (Turun kaupunkitutkimusohjelman tutkimuskatsausia 1/2019)". https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/tutkimuskatsausia_1_2019_1.pdf [Viitattu 10.8.2020]
- Raco, Mike (2003) "Remaking place and securitising space: urban regeneration and the strategies, tactics and practices of policing in the UK", *Urban Studies*, 40:9, 1869–1887.
- Sassen, Saskia (1991) *The global city, New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, Princeton.
- Schmitt, Sarah Maria & Hartmann, Thomas (2016) "Clumsy city by design: A theory for Jane Jacobs' imperfect cities?". *Urban Planning* 1:4, 42–50.
- Simmel, Georg (2005/1903) "Suurkaupunki [Die Großstädte und das Geistesleben]". Suom. Tiina Huuhtanen. Teoksessa Arto Noro (toim.) *Suurkaupunki ja moderni elämä: Kirjoituksia vuosilta 1985–1917*. Gaudeamus, Helsinki, 27–46.
- Stevens, Quentin (2007) *The Ludic city: Exploring the potential of public spaces*. Routledge, New York.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (5., uud. laitos). Tammi, Helsinki.
- Turtiainen, Riikka & Östman, Sari (2013) "Verkkotutkimuksen eettiset haasteet: Armi ja anoreksia". Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen ja Minttu Tikka (toim.) *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere, 47–65.
- Varna, Georgiana (2014). *Measuring Public Space: The Star Model*. Routledge, Lontoo ja New York.
- Vienna City Administration (2014) "Urban Development Plan Vienna. STEP 2025". <https://www.urbaninnovation.at/tools/uploads/UrbanDevelopmentPlan2025.pdf> [Viitattu 15.8.2020]
- Valtioneuvoston kanslia (VNK) (2020) "Hallituksen linjaukset koronavirustartuntojen leviämisen estämiseksi ja riskiryhmien suojelemiseksi: Yhteenveto rajoituksista (tilanne ennen 17.6.2020 hallituksen neuvottelua)". <https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/20764066/yhteenvetotaulukko-17062020/57c0a86c-c8bd-fe3d-35cc-25fda67bc5c5/yhteenvetotaulukko-17062020.pdf> [Viitattu 12.6.2020]
- Valtioneuvosto (2020) *Koronakriisin vaikutukset ja suunnitelma epidemian hallinnan hybridistrategiaksi (Valtioneuvoston julkaisuja 2020:12)*. Valtioneuvosto, Helsinki.
- World Health Organization (2006/1946) *Constitution of the World Health Organization*. WHO. https://www.who.int/governance/eb/who_constitution_en.pdf [Viitattu 12.6.2020]
- Wray, Alexander, Fleming, John & Gilliland, Jason (2020) "The public realm during public health emergencies: exploring local level responses to the COVID-19 pandemic". *Cities & Health*. DOI: 10.1080/23748834.2020.1790260